

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

GIREDI YA 12

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RA VUMBIRHI (SAL)

PAPILA RA 2 (P2)

EXEMPLAR 2008

TIMARAKA: 80

NKARHI: 2 WA TIAWARA

PAPILA LERI RI NA 5 WA TIPHEJI.

SWITSUNDZUXO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi swiyenge swinharhu:
XIYENGE XA A: Switshuriwa swa switsalwana (40)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa switsalwambiko swo leha (20)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa switsalwambiko swo koma (20)
2. U languteriwa ku hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge xin'wana ni xin'wana.
3. Sungula ku hlamula xivutiso xin'wana ni xin'wana eka pheji yintshwa u tlhela u nkhwatihata emakumu ka xiyenge xin'wana ni xin'wana.
4. Endla **nkunguhato** u nga si sungula ku tsala ntirho wa wena. Tirhisa pheji **yin'we** ntsena ku kombisa leswi u kunguhatiseke xiswona xitsalwana xa wena. Le henhla ka pheji leyi ku fanele ku tsariwa hi maletere lamakulu leswaku i NKUNGUHATO. U nga tirhisa mimepe yo hlengeleta miehleketo. Nkunguhato wu ta averiwa timaraka.
5. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka), u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo na mahikahatelo.
6. Vumba tinxaka to hambanahambana ta swivulwa hi ndlela leyi amukelekaka.
7. Landzelela swiletelo leswi andlariweke eka xivutiso xin'wana ni xin'wana.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA SWITSALWANA**XIVUTISO XA 1**

Swiletelo:

- Hlawula nhlokomhaka yin'we ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va kwalomu ka 200 – 250 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

- 1.1 Hlamusela hi munghana wa wena loyi u n'wi rhandzaka swinene. **[40]**

KUMBE

- 1.2 Xiya xifaniso lexi nga laha hansi. Hlamusela leswi u nga tshama u tiphina hi swona eka nkhuvo wo fana ni lowu.

[Xi huma eka *Daily Sun* ya 18-09-2007]**[40]****KUMBE**

- 1.3 'Ku nghena xikolo swa pfuna swinene.' Hlamusela u karhi u nyika xikombiso hi munhu loyi a nga kula hi ku hlupheka kambe sweswi a nga tshamiseka. **[40]**

KUMBE

- 1.4 Hi rungulele xitori xo hlamarisa lexi u nga xi hlaya eka phephahungu. **[40]**

KUMBE

- 1.5 Maphorisa ya le mugangeni wa ka n'wina a ya tirhi hi mfanelo. Hi rungulele mhaka leyi nga tshama yi humelela hi nandzu lowu u wu tivaka. [40]

KUMBE

- 1.6 Leswi kereke yi pfunaka hi swona evuton'wini. [40]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 40

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA

XIVUTISO XA 2

Swiletelo:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka 80 – 100 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

- 2.1 Khazamula hi yena a nga vona nghozi ya movha lowu nga chayisa vana va xikolo vambirhi loko va tsemakanya pato. Tsala n'wangulano wa Khazamula ni phorisa leri tekaka xitatimende xa mhaka leyi. [20]

KUMBE

- 2.2 Mi kunguhatile ku huma riendzodyondzo exikolweni xa n'wina. Nyika xiviko xa vuxokoxoko lebyi vadyondzi va faneleke ku byi tiva mayelana ni riendzo leri. [20]

KUMBE

- 2.3 Eka phephahungu ra *Daily Sun* ku navetisiwile ntirho wa vuphorisa exiticini xa: Rhangani, Bokisi ra poso ra 45, Hlanganani, 0900. Tsala papila ro kombela ku thoriwa eka ntirho lowu. [20]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 20

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO KOMA**XIVUTISO XA 3**

Swiletelo:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka 60 – 80 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

- 3.1 U sungurile bindzu ro xavisa ekaya ka n'wina. Tsala xinamarhetwa/phositara u longoloxa swilo leswi u swi xavisaka u karhi u kombisa leswaku xin'wana ni xin'wana i mali muni.

[20]**KUMBE**

- 3.2 Xiya xifaniso lexi nga laha hansi kutani u endla xinavetiso xo xavisa muchini wo chaya lowu u wu vonaka.

[Xi huma eka magazini ya *Move* ya 19-09-2007]**[20]****KUMBE**

- 3.3 Wena u nhloko ya xikolo. Nyika swileriso/milawu leyi u lavaka leswaku vana va xikolo xa wena va landzelela yona loko va ri exikolweni.

[20]**NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20****NTSENGO WA TIMARAKA: 80**